

הכלל הראשון – הקנאה

ונחלק לשני חלקים. החלק הראשון – ביראת העונש שבעולם הזה, החלק השני – ביראת העונש שבעולם הבא.

החלק הראשון ביראת העונש שבעולם הזה,

ויש בו שבעה פרקים

פרק ראשון

פֶּרֶק ב'

דִּין הָאָמֶת דִּן לְאָדָם כְּפִי מַעֲשָׂיו, וּמַעֲשָׂיו מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה בְּיָדֵי

אָדָם. בְּדַגְרִסְנָן [התם] (בפירוש קמח דסוטה דף ט'

ט"ו), בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין

לוֹ. הִיא קִשְׁטָה עֲצֻמָּה לְעִבְרָה, הַמְּקוֹם

מְנוּלָה. הִיא גְלַתָּה עֲצֻמָּה לְעִבְרָה,

הַמְּקוֹם גְּלָה עֲלֶיהָ. הִירָדַת הַתְּחִילָה

בְּעִבְרָה וְאַחַר כֵּן הַבְּטָן, לְפִיכָּךְ הִירָדַת

תְּלִיקָה תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן הַבְּטָן, וְשֵׁאֵר

הַגּוֹף אֵינּוּ נֶצוּל*. אָמַר רַב יוֹסֵף, אֵף עַל

גַּב דְּמִדָּה בְּטָלָה^[א], בְּמִדָּה לֹא^[ב] בְּטָלָה.

דְּאָמַר רַב יוֹסֵף וְכֵן תַּנִּי רַבִּי חֵיטָא, מִיּוֹם

שְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵף עַל פִּי שְׂבֻטָּלוּ

סְנֵהדְרִין, אַרְבַּע מֵיתוֹת לֹא בְּטָלוּ. וְהֵא

בְּטָלוּ^[ג] לְהוֹ, אֲלֵא אֵימָא דִּין אַרְבַּע

מֵיתוֹת לֹא בְּטָלוּ. מִי שְׁנַתְחִיב סְקָלָה,

אוּ נֹפֵל מִן הַגָּג, אוּ חִיָּה דוֹרְסָתוּ. מִי

שְׁנַתְחִיב שְׂרָפָה, אוּ נֹפֵל בְּדִלְקָה, אוּ

נפש יהודה

ב הִירָדַת הַתְּחִילָה בְּעִבְרָה. כְּגוֹן לִשְׁמֵשׁ, הִירָדַת חֲנֻנָה תְּחִילָה

בְּקִירוּב בָּשָׂר, לְפִיכָּךְ תְּלִיקָה הִירָדַת תְּחִילָה לְקַלֵּל אוֹתָהּ,

דְּכַתִּיב בַּת ה' אֵת יִרְכָּךְ נוֹפֵלֵת [וְאֵת בִּטְנֵךְ צִבְהָ] (במדבר ה',

כ"א). אֲבָל אֲצֵל הָעוֹנֵשׁ כְּתִיב וְצַבְתָּהּ בִּטְנָה וְאַחַר כֵּן וְנִפְלָה

יִרְכָה (שם פסוק כ"ו), לְפִי שְׁאִין הַמִּים בּוֹדְקִין אֵלֶּא דֶּרֶךְ כְּנִיסָתָהּ, וְהוּא תְּחִילָה לְבִטְנָה, אֵף עַל פִּי שֵׁלָא

נִפְרַע מִמְּנֹה פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה, לֹא וִיתֵר לוֹ עֲלֵיהֶם, אֲלֵא מִצְרָפִים אוֹתָם לְחֻשְׁבוֹן: הִיא פְּרִשָׁה סוֹדְרִין נְאִין. כְּדִי לְהִירָאוֹת נְאִה:

כְּפָה. צַעֲרֵי: פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הֵכִי תַנֵּן בְּסוֹטָה (פרק ג' משנה ד'), אֵינָה מִסְפַּקָּת לְשִׁתּוֹת עַד שֶׁפְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת וְעֵינֵיהָ בּוֹלְטוֹת:

* את ההגהה לפרק זה תמצא בעמ' תתקע"ג.

נָחַשׁ מִפִּישׁוֹ. מִי שְׁנַתְחִיב הָרִיגָה, [או]

נִמְסָר לְמַלְכוּת, אוּ לְסֻטִין בְּאִין עָלָיו.

מִי שְׁנַתְחִיב חֲנֵק, אוּ טוֹבַע בְּנֶהֱרַי, אוּ

מֵת בְּסֶרְנֵכִי. תַּנִּיא, הִיָּה רַבִּי מְאִיר

אוֹמֵר, מְנִין שְׂבֻמָּדָה שְׂאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ

מוֹדְדִין לוֹ, שְׂנַאֲמַר בְּסֵאֶסְאָה בְּשִׁלְחָה

תְּרִיבְנָה (יטעיה כ"ו, ח'). אִין לִי אֲלֵא סָאָה,

מְנִין לְרַבּוֹת תְּרַקַּב וְחֻצֵי תְרַקַּב, קַב

וְחֻצֵי קַב, רַבַּע וְחֻצֵי רַבַּע, תַּמְן וְחֻצֵי

תַּמְן, וְעַכְלָא^[ג] (פירוש, משקלים קטנים), תְּלַמּוּד

לוֹמֵר כִּי כָל סְאוֹן סְאוֹן פְּרַעַשׁ (סס ט' ד').

וּמְנִין שְׂפָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מְצַטְרַפָּת

לְחֻשְׁבוֹן גְּדוּל, תְּלַמּוּד לוֹמֵר אַחַת

לְאַחַת לְמִצְאָ חֻשְׁבוֹן (קבלת ז' כ"ו).

וְכֵן מְצִינּוּ בְּסוֹטָה, בְּמִדָּה שְׂמֻדְדָה, בָּהּ

מוֹדְדִין לָהּ. הִיא עֲמָדָה עַל פֶּתַח בֵּיתָה

כְּדִי שְׁתֵּרָאָה לוֹ, לְפִיכָּךְ כֵּהֵן מְעַמִּידָה

עַל שַׁעַר נִיקוּנָה, וּמֵרָאָה קְלוּנָה לְפָל.

הִיא פְּרִשָׁה סוֹדְרִין נְאִין עַל רֵאשָׁה,

לְפִיכָּךְ נוֹטֵל כֵּהֵן כְּפָה^[ד] שְׁעַל רֵאשָׁה,

וּמְנִיחָה תַּחַת רְגְלֵיהָ. הִיא קְלַעָה^[ה]

שְׁעָרָה, לְפִיכָּךְ כֵּהֵן סוֹתֵר אֵת שְׁעָרָה.

הִיא חֲגָרָה בְּצִלְצוּל יָפָה, לְפִיכָּךְ כֵּהֵן

מִבִּיא חֶבֶל מִצְרֵי וְקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעֲלָה

מִדְּדִיָּה. הִיא קִשְׁטָה פְּנִיָּה, לְפִיכָּךְ

פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הִיא כְּחִלָּה עֵינֵיהָ,

חק יעקב

ב תְּרַקַּב. חֻצֵי סֵאָה. תְּרֵי וְקַב, דְּהֵינּוּ שְׁלֹשָׁה קַבִּין: תַּמְן

וְעַכְלָא. מִשְׁקָלוֹת קִטְנוֹת הֵן. וְשִׁיעוּרוֹן מְפּוֹרֵשׁ בְּפֶרֶק

הַסְפִּינָה (בבא בתרא צ' ע"א): פְּרִשָׁה. לִנְגוּד:

יִרְכָה (שם פסוק כ"ו), לְפִי שְׁאִין הַמִּים בּוֹדְקִין אֵלֶּא דֶּרֶךְ כְּנִיסָתָהּ, וְהוּא תְּחִילָה לְבִטְנָה, אֵף עַל פִּי שֵׁלָא

נִפְרַע מִמְּנֹה פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה, לֹא וִיתֵר לוֹ עֲלֵיהֶם, אֲלֵא מִצְרָפִים אוֹתָם לְחֻשְׁבוֹן: הִיא פְּרִשָׁה סוֹדְרִין נְאִין. כְּדִי לְהִירָאוֹת נְאִה:

כְּפָה. צַעֲרֵי: פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הֵכִי תַנֵּן בְּסוֹטָה (פרק ג' משנה ד'), אֵינָה מִסְפַּקָּת לְשִׁתּוֹת עַד שֶׁפְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת וְעֵינֵיהָ בּוֹלְטוֹת:

[א] בְּטָלָה. אוּ בְּטָלָה: ד' [ב] לֹא בְּטָלָה. אוּ לֹא בְּטָלָה: ה' [ג] וְעַכְלָא. [ד] וְעַכְלָא: ו' [ה] כְּפָה. י"ג כְּפָה: ז' [ו] קְלַעָה. י"ג קְלַעָה: ח'

לְפִיכֶם עֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת. היא הִרְאֶתָה לוֹ בְּאַצְבָּעוֹתֶיהָ (פירוש, רמזה לו), לְפִיכֶם צִפְרָנֶיהָ נוֹשְׂרוֹת. היא פְּשְׁטָה לוֹ יִרְכָה, לְפִיכֶם יִרְכָה נוֹפְלָת. היא קִבְּלָתוֹ עַל בְּרָסָה, לְפִיכֶם בְּטָנָה צֶבֶה. היא הֶאֱכִילָתוֹ מֵעֲדָנֵי עוֹלָם, לְפִיכֶם קִרְבָּנָה מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. היא הִשְׁקָתוֹ יַיִן מִשֶּׁבַח בְּכוֹסוֹת מִשֶּׁבַחִים, לְפִיכֶם כֹּהֵן מִשְׁקָה אוֹתָהּ מִים הַמְּרִים בְּמִקְדָּה שֶׁל־חֶרֶס (פירוש, פחותה ומגונה שבכוסות). היא עֲשֶׂתָה בִּסְתֵר, יוֹשֵׁב בִּסְתֵר. ¹⁶ מְשִׁים בְּהַ פְּנִים, שֶׁנֶּאֱמָר וְעֵין נֶאֱפָר שְׁמֵרָה נִשְׂפָר, ¹⁷ [לאמר לא תִשְׁוֹרְנֵי עֵינַי] (אויב כ"ד, ט"ו). דְּבַר אַחֵר, היא עֲשֶׂתָה בִּסְתֵר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפְּרִסְמָה בְּגִלּוֹי, שֶׁנֶּאֱמָר תִּפְסָה שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאוֹן, תִּגְלָה רַעְתּוֹ בְּקֶהֱל (משלי כ"ו, כ"ו) (פירוש, שמכסה השנאה בסתר להשמיד לחברו, עונשו הוא שתגלה רעתו).

וְגִרְסַנָּן הֵתֵם (סוטה דף ט' ע"ב), שְׁמִשׁוֹן הֶלֶךְ אַחֵר עֵינָיו, לְפִיכֶם נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו. אֲבִשְׁלוֹם נִתְגָּאָה ¹⁸ בְּשַׁעֲרוֹ, לְפִיכֶם נִתְלָה בְּשַׁעֲרוֹ. וּלְפִי שֶׁבָא עַל עֶשֶׂר פִּילְגְּשֵׁי אָבִיו, כְּדִפְתִּיב וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשֶׂר נָשִׁים פְּלִגְשִׁים לְשֹׁמֵר הַבַּיִת (שמואל ב' ט"ו, ט"ו), לְפִיכֶם נִתְנַגְּוּ ¹⁹ בּוֹ עֶשֶׂר לְנִבְיֹת ²⁰ (פירוש, חנינות), שֶׁנֶּאֱמָר וַיִּסְבּוּ

נֶפֶשׁ יְהוּדָה מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. שְׁעוּרִים: מְשִׁים בְּהַ פְּנִים. להפּרע מִמְנָה: בְּמִשְׁאוֹן. המכסה דבר, שְׁנוֹי לְמִקּוֹם: שְׁמִשׁוֹן הֶלֶךְ אַחֵר עֵינָיו. כְּדִילִיף לְקַמּוֹ: וְלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל. שְׁנֵאֱמָר וְהִיא בְּקֶרֶב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ (שמואל ב' ט"ו, ה'), וְכִתִּיב מִי יִשִּׁימֵנִי שׁוֹפֵט בֶּאֱרֶץ (שם פסוק ד'), וְכִתִּיב וַיַּגְנֵב אֲבִשְׁלוֹם: מֵעֵין דְּגַמָּא שֶׁל־מַעְלָה. נִשְׁתַּחֲוּ מִן הַתַּחֲנוּנִים לְתַפְאֵרַת:

נפש יהודה

מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. שְׁעוּרִים: מְשִׁים בְּהַ פְּנִים. להפּרע מִמְנָה: בְּמִשְׁאוֹן. במחשך: בְּעֵינָיו מֵרַד. על ידי עֵינָיו מֵרַד בְּבוֹרָא: שְׁאוֹל בְּצִוְאָרוֹ. דְּכִתִּיב וַיַּגְבַּהּ מִכָּל הָעַם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעְלָה (שמואל א' י' כ"ג):

חק יעקב

מְשִׁים בְּהַ פְּנִים. פְּנָאֵי, להפּרע מִמְנָה: תִּפְסָה שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאוֹן. המכסה דבר, שְׁנוֹי לְמִקּוֹם: שְׁמִשׁוֹן הֶלֶךְ אַחֵר עֵינָיו. כְּדִילִיף לְקַמּוֹ: וְלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל. שְׁנֵאֱמָר וְהִיא בְּקֶרֶב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ (שמואל ב' ט"ו, ה'), וְכִתִּיב מִי יִשִּׁימֵנִי שׁוֹפֵט בֶּאֱרֶץ (שם פסוק ד'), וְכִתִּיב וַיַּגְנֵב אֲבִשְׁלוֹם: מֵעֵין דְּגַמָּא שֶׁל־מַעְלָה. נִשְׁתַּחֲוּ מִן הַתַּחֲנוּנִים לְתַפְאֵרַת:

שֶׁל־מַעְלָה. נִשְׁתַּחֲוּ מִן הַתַּחֲנוּנִים לְתַפְאֵרַת:

[16] בִּסְתֵר. י"ג בִּסְתֵר. [17] נִתְגָּאָה. י"ג נִתְגָּאָה. [18] נִתְנַגְּוּ. י"ג נִתְנַגְּוּ. [19] לְנִבְיֹת. נ"א לְנִבְיֹת. י"ג

יְהוּדָה אֵין נְקִי, וַיִּשְׂאוּ אֶת אַבְנֵי הַרְמָה
 וְאֶת עֵצֵיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בְּעֶשְׂא [מלכים א' ט"ו,
 כ"ב], שְׁהִיָּה בּוֹנֵה עֲלֶיהָ כְּרָף, לְבַלְתֵּי תֵת
 יוֹצֵא וּבָא [א] לְאֶסָא. מֵאִי אֵין נְקִי. אָמַר
 רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֶפְלוּ חֲתָן מִחֲדָרוֹ
 (פירש הקונטרס, אפילו חתן דכתיב ביה נקי יהיה לביתו
 (דכלים כ"ה, ה')) וְכֻלָּה מִחֻפְתָּהּ.

וְגַם בֵּין מְצִינּוּ בִישְׁשֶׁכֶר אִישׁ כְּפָר
 בְּרַקְאִי [ב], שְׁהִעֲנִישׁוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּיַדֵּי אָדָם מִדָּה כְּנֹגֵד מִדָּה. כְּדָרְסָנָן
 [התם] (במסכת פסחים פרק מקום שנהגו דף ק"ז ע"א), תִּנּוּ
 רַבְּנָן, אַרְבַּע צוּחוֹת צוּחַ עוֹרָה. צוּחַ
 רֵאשׁוֹנָה, צָאוּ מִכָּאן בְּנֵי עֲלֵי שְׁטָמָאוּ
 (פירוש, כדכתיב אשר ישכבון את הנשים (שמואל א' ב',
 כ"ב)) הֵיכַל הַשָּׁם. צוּחַ שְׁנִיָּה, צָא מִכָּאן
 יִשְׁשֶׁכֶר אִישׁ כְּפָר בְּרַקְאִי [ב], שְׁמִכְבֵּד
 אֶת עַצְמוֹ וּמִחֻלָּל קִדְשֵׁי שָׁמַיִם. מֵאִי
 הוּא עֵבִיד, דְּהוּא כְּרִיף יְדִיָּה בְּשִׁירָאֵי
 וְעֵבִיד עֲבוּדָה. וְעוֹד צוּחַ עוֹרָה, שָׂאוּ
 שְׁעָרִים רְאִשִׁיכָם, וַיִּכְנַס יִשְׁמַעְאֵל בֵּין
 פִּיאֲבִי" תַלְמִידוֹ שְׁלִי-פִינְחָס"י, וַיִּשְׁמַשׁ
 בְּכַהֲנָה גְדוּלָּה. וְעוֹד צוּחַ עוֹרָה, שָׂאוּ
 שְׁעָרִים רְאִשִׁיכָם, וַיִּכְנַס יוֹחָנָן בֵּין נְרַבָּאֵי
 תַלְמִידוֹ שְׁלִי-פִנְקַאִי [ג], וַיִּמְלֵא כְּרִסוֹ
 מִקְדְּשֵׁי שָׁמַיִם. אָמְרוּ עֲלָיו עַל יוֹחָנָן בֵּין
 נְרַבָּאֵי, שְׁהִיָּה אוֹכֵל בְּסַעוּדָתוֹ שְׁלֹשׁ

חק יעקב

כְּרִיף יְדִיָּה בְּשִׁירָאֵי. פירש הקונטרס, וחציצה פוסלת
 בקדשים, דכתיב ולקח הכהן, בעינן שתהא לקיחה בעצמו של
 כהן. ואם תאמר, והא גבי לולב לא אמרינן הכי בפרק לולב
 הגזול (סוכה ל"ז ע"א) גבי לא לינקוט איניש לולב בסודרא, רבא
 אמר [לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה] וכו'. ותירץ ר"י,
 דהתם מיירי באוחז הלולב על ידי סודר כעין צבת, כגון שכורך לולב בסודר ואוחז בסודר, שהסודר מסייעו להחזיק, וכחאיי גוונא
 לא הוי חציצה (תוספות):

צְדַקְיָהוּ בְּעֵינָיו, אָסָא בְּרַגְלָיו. שְׁמִשׁוֹן
 כְּבָחוּ, דְּכִתִּיב וְתִגְלַח וְאֶת שְׁבַע מַחְלָפוֹת
 רֵאשׁוֹן [וגר', וַיִּסַּר כָּחוּ מֵעֲלָיו (סופטים ט"ז, י"ט)
 (פירש הקונטרס, לא מייתי ראייה אלא דכולן לקו).
 שָׂאוּל בְּצוּאָרוֹ, דְּכִתִּיב וַיִּקַּח שָׂאוּל אֶת
 הַחֶרֶב וַיַּפֵּל עָלֶיהָ (שמואל א' ל"א, ד') (פירש
 הקונטרס, במקום שהורגים בחרב, והיינו צואר).
 אַבְשָׁלוֹם בְּשַׁעְרוֹ, דְּכִתִּיב וַיַּחֲזֹק רֵאשׁוֹ
 בְּאַלְהָה (שמואל ב' י"ח, ט'). צְדַקְיָהוּ בְּעֵינָיו (פירש
 הקונטרס, לא ידענא מנלן דנשתנה לשבח, וכן אסא
 ברגליו, אלא כד שמע מרבו), דְּכִתִּיב וְאֶת עֵינָיו
 צְדַקְיָהוּ עוֹר (מלכים ב' כ"ה, ז'). אָסָא בְּרַגְלָיו,
 דְּכִתִּיב לַעֲת זִקְנָתוֹ חָלָה אֶת רַגְלָיו
 (מלכים א' ט"ו, כ"ג), וְאָמַר רַב יְהוּדָה [אָמַר
 רַב], מְלֻמֵּד שְׁאַחְזָתוּ פְּדָגְרָא י" (שם חולי
 שאוחז ברגלים). אָמַר לִיָּה מֶר זֶטְרָא בְּרִיָּה
 דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן, הֵיכִי דְמֵי
 פְּדָגְרָא י". אָמַר לִיָּה, כְּמַחְטָא בְּבִשְׂרָא
 דְּחִתָּא י". מָנָא הוּא יָדַע. אָכָא דְאִמְרֵי,
 מִיחֻשׁ הוּא חִיִּישׁ בִּיָּה. וְאָכָא דְאִמְרֵי,
 מִרְבִּיָּה הוּא גְמִיר י". לִיָּה. וְאִי בְּעִית
 אִימָא, סוּד יֵי לִירָאִיו. דְּרִשׁ רַבָּא, מִפְּנֵי
 מַה נַּעֲנֵשׁ אָסָא (פירש הקונטרס, לחלות), מִפְּנֵי
 שְׁעֵשָׂה אַנְגְּרִיא (פירש הקונטרס, עבודת המלך)
 בְּתַלְמִידֵי חֻכְמִים, שְׁנַאֲמַר וְהַמְלִיךְ
 אָסָא הַשְּׁמִיעַ (פירש הקונטרס, הזעיקון) אֶת כָּל

נפש יהודה

כְּרִיף יְדִיָּה בְּשִׁירָאֵי. וחציצה פוסלת בקדשים, כדכתיב ולקח
 הכהן (ויקרא ד', כ"ה ועוד), שיקח בעצמו. ועוד, דביוון הוא:
 יִשְׁמַעְאֵל בֵּין פִּיאֲבִי. כשר היה, אבל אנשי ביתו היו בעלי
 זרוע:

[א] וְבָא. או וְבָא: י"ט [ב] בְּרַקְאִי. י"ג בְּרַקְאִי: י"ג בְּרַקְאִי: י"ג

מִלְמַד שְׁשִׁינֵיהֶם שְׁקוּלִים כְּאַחַד. רַבֵּינָא
אָמַר, אִף מִקְרָא נִמְי לָא קְרָא, דְּכַתִּיב
אִם כְּשֶׁב (ס' ג' / ז'), וְאִם עֵז (ס' פסוק י"ב). אִי
בְּעֵי כְּבֶשֶׂת, לִיתֵי כְּבֶשֶׂת. אִי בְּעֵי עֵז, לִיתֵי
עֵז.

וּכְמוֹ שְׁמַצִּינוּ שְׁנַעְנַשׁ הָאָדָם מְדָה
כְּנֶגֶד מְדָה, כְּדָ נִתְנִין לוֹ שְׂכָר. כְּמוֹ
שְׁמַצִּינוּ (בפסקא קמח לסוטה דף י"א ע"א), וְכֵן
לְעֵנִין הַטּוֹבָה, מְרִים הַמְתִּינָה לְמִשָּׁה
שְׁעָה אַחַת, שְׁנֵאמַר וְתַתְּצַב אַחַתוֹ
[מְרַחֵק] (סמות ב' / ד'), לְפִיכָד נִתְעַכְּבוּ לָהּ
יִשְׂרָאֵל שְׁבַעַה יָמִים בְּמַדְבָּר, שְׁנֵאמַר
וְהָעַם לֹא נָסַע עַד הָאָסֶף מְרִים (במלכ
י"ב, ע"ו). מִי דְמִי. הַתֵּם שְׁעָה אַחַת,
וְלְעֵנִין הַטּוֹבָה אֵינּוּ כֵּן. אָמַר לִיה
רַבָּא, וְהָא וְכֵן קָא תִּנְי. אֲלֵא אָמַר
רַבָּא, הֲכִי קָא תִּנְי, וְכֵן לְעֵנִין הַטּוֹבָה
דְּבִאֲוֹתָהּ מְדָה, וְלְעוֹלָם מְדָה טוֹבָה
מְרַבָּה מִמְּדַת פְּרַעֲנוֹת. וְגַרְסַנָּן נִמְי
[הַתֵּם] (בפסק סלר תעניות רלו, תענית דף כ"א ע"ב),
בְּסוּרָא הוֹת דְּבִרְתָּא, בְּשִׁבְבוּתִיָּה דְרַב
לֹא הוֹת דְּבִרְתָּא. סְבוּר מְנַה מְשׁוּם
זְכוּתִיָּה דְרַב. אַתְחִזִּי [לְהוֹ] בְּחַלְמָא,
רַב, נְפִישָׁא זְכוּתִיָּה טוֹבָא, וְהָא

מֵאוֹת עֲגָלִים, וְשׁוֹתָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת גְּרָבִי
יִין, וְאוֹכֵל אַרְבַּע מֵאוֹת גְּזֵלוֹת בְּקִנּוּח
סְעוּדָה (פירוש, שהיה מגדל בביתו כהנים רבים).
אָמַרוּ, כֹּל יָמֵינוּ שְׁלֵ-יִוְחָנָן בֶּן נְרַבָּאי, לֹא
נִמְצָא נוֹתֵר בְּמַקְדָּשׁ. מֵאֵי סַלְקָא בִּיה
(פירוש, מה גמול נשתלם לו) בִּישְׁשֶׁכֶר אִישׁ כְּפָר
בְּרַקְאִיו[א]. מַלְפָּא וּמַלְפָּתָא (פירוש, מלכי בית
חשמונאי) הוּוּ יִתְבִּי. מַלְפָּא אָמַר, גְּדִיא
יָאֵי. מַלְפָּתָא אָמַרְהּ, אָמַרְהּ יָאֵי. מֵאֵן
נוֹכַח^כ, נוֹכַח בְּהֵן גְּדוּל, דְּקָא מְסִיק
קְרַבְנוֹת כֹּל יוֹמָא. אַתָּא אַחֵוי בִּידִיָּה
(פירוש, דרך שחוק, ולא אורח ארעא לאחויי בידיה קדם
מלכא), אִי גְדִיא יָאֵי, יִסַּק לְתַמְיָדָא. אָמַר
מַלְפָּא, הוֹאִיל וְלֹא הוֹת לִיה אִימְתָּא
דְּמַלְכוּתָא, פְּסִקוּהָ לְיַמִּינִיהָ. יְהִב
שְׁחָדָא, פְּסִקוּהָ לְשִׁמְאֲלִיהָ. שְׁמַע
מַלְפָּא, הַדּוּר פְּסִקוּהָ לְיַמִּינִיהָ. אָמַר רַב
יוֹסֵף, בְּרִידָ רַחֲמָנָא דְשִׁקְלִיהָ לְיִשְׁשֶׁכֶר
אִישׁ כְּפָר בְּרַקְאִיו[א] לְמַטְרַפְסִיָּה[ב] (פירוש,
גמולו) [מְנִיָּה] בְּהֵאֵי עֲלֵמָא. אָמַר רַב
אֲשִׁי, יִשְׁשֶׁכֶר אִישׁ כְּפָר בְּרַקְאִיו[א], לֹא
תִּנְא. דְּתִנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כְּכִשִׁין
קוּדְמִין לְעֵזִים בְּכָל מְקוּם. יְכוּל מְפַנִּי
שְׁמַבְחָרִין בְּמִינָן, תַּלְמוּד לּוֹמַר [ו]אִם
כְּבֶשֶׂת יְבִיא קְרַבְנוֹ לְחַטָּאת (ויקרא ד' / ל"ב),

חק יעקב

דְּשִׁקְלִיָּה. שְׁהִישָׂאוּ עוּוֹנוֹ: לְמַטְרַפְסִיָּה. גְּמוּלוֹ:

נפש יהודה

גְּדִיאָ יָאֵי. גְּדִי טוֹב לֵאכּוּל [יִוְתַר] מִן הַכְּבֶשֶׂת: אִימְתָּא
דְּמַלְכוּתָא. לֹא דִי שְׁלֵא אָמַר כְּמוֹתִי, אֲלֵא שְׁאִמַר בְּלִשׁוֹן צְחוּק:
לֹא תִנְא. לֹא שְׁנַה מְשַׁנָּה וּבְרִייתָא: כְּכִשִׁין קוּדְמִין לְעֵזִים בְּכָל מְקוּם. כְּתִיב כֶּשֶׂת תְּחִילָה: וְאִם כְּבֶשֶׂת יְבִיא קְרַבְנוֹ לְחַטָּאת.
כֵּאֵן הַקְּדִים שְׁעִירָה לְכַבְשָׁה, דְּכַתִּיב בְּפִרְשָׁה עֲלִיוֹנָה וְהִבִּיא קְרַבְנוֹ שְׁעִירַת עֵזִים (ויקרא ד' / כ"ח), מִלְמַד שְׁשִׁינֵיהֶם שְׁקוּלִים: אִם כְּשֶׁב וְאִם
עֵז. גְּבִי שְׁלָמִים כְּתִיב. מוּדֵלָא הָרָאָה לֶךְ הַכְּתוּב רַמּוֹ מוּבָרַח בּוּזָה מוּזָה, שְׁמַע מִינָה שְׁנִיָּהן שׁוּוִין: וְכֵן לְעֵנִין הַטּוֹבָה. וְקָא סַלְקָא דְעֵתִיָּה
שְׁגַם לְטוֹבָה מְשַׁלֵּם מִידָה כְּנֶגֶד מִידָה: מִי דְמִי. וְכִי זוֹ מִידָה כְּנֶגֶד מִידָה, שְׁהָרִי מְרִים לֹא הַמְתִּינָה עַל מוּשָׁה אֲלֵא שְׁעָה אַחַת, וְיִשְׂרָאֵל
נִתְעַכְּבוּ בְּשִׁבִילָה שְׁבַעַה יָמִים: אִינּוּ כֵּן. יוֹתֵר מִמָּה שְׁהוּא מוּדָד, מוּדְדִין לוֹ: דְּבִאֲוֹתָהּ מְדָה. דּוּגְמָא מֵאוֹתוֹ עֵנִין, כְּמוֹ שְׁמֵרִים הַמְתִּינָה,
לְכַךְ הַמְתִּינּוּ עֲלֶיהָ. וְמִיָּהּ יוֹתֵר מִמָּה שְׁעִשְׁתָּה מְשַׁתְּלֵמָת, שְׁהָרִי הִיא לֹא הַמְתִּינָה אֲלֵא שְׁעָה אַחַת, וְהַכָּא שְׁבַעַה יוֹמֵי, דְּמִידָה טוֹבָה מְרִיבָה
מִמִּידַת פּוּרְעוֹנוֹת: דְּבִרְתָּא. דְּכָר: בְּשִׁבְבוּתִיָּה. בְּשִׁכּוֹנוֹת:

[א] בְּרַקְאִי. י"ג בְּרַקְאִי: [ב] לְמַטְרַפְסִיָּה. י"ג לְמַטְרַפְסִיָּה: כ"י

זוטרָא¹⁶ ליה לְרַב, אֵלֶּא מְשׁוּם הֵהוּא
 גְּבַרָא דְקָא מְשׁוּיֵל מְרָא וּזְבִילָא¹⁷ לְבִי
 קְבֻרְתָּא. בְּדַרְקָתָא הֵוֹת דְּלִיקָתָא,
 בְּשִׁבְבוּתִיהָ דְרַב הֵנָּא לָא הֵוֹת
 דְּלִיקָתָא. סְבוּר מְנַה מְשׁוּם זְכוּתִיהָ
 דְרַב הֵנָּא דְנַפִּישָׁא¹⁸. אֲתַחְזִי לְהוּ
 בְּחַלְמָא, דְרַב הֵנָּא נַפִּישָׁא¹⁹ זְכוּתִיהָ
 טוֹבָא, וְהָא זּוּטְרָא¹⁶ לִיה לְרַב הֵנָּא,
 אֵלֶּא מְשׁוּם זְכוּתָא דִּהֵיִא אֲתַתָּא
 דְּמַחְמָמָה תַּנּוּרָא מְעַרְב שֶׁבֶת לְעַרְב
 שֶׁבֶת וּמְשִׁילָא לְשִׁבְבָתָה.
 לְלַמְדְנוּ, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּן לְאָדָם
 מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה בְּשֶׁכֶר וְעֵנֶשׁ:

פרק שני

פֶּרֶק ג

יֵשׁ אַחֲרֵים שְׁנַפְרָעִין מֵהֶם מְדָה כְּנֶגֶד
 מְדָה בִּידֵי שָׁמַיִם. כְּדִגְרַסְנָן (הֵתִם)
 (כְּפֶרֶק חֲלָק, סְנַהֲלִין דֵּף ק"ח ע"א), תַּנּוּ רַבְּנָן, דוֹר
 הַמְּבּוּל לֹא נִתְגָּאוּ אֵלֶּא בְּשִׁבִיל טוֹבָה
 שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מַה
 כְּתִיב בְּהוּ. בְּתִיהֶם שְׁלוֹם מִפְּחָד, וְלֹא

נפש יהודה

אֲתַחְזִי לְהוּ בְּחַלְמָא. לַהֲנַךְ אִינְשֵׁי דְסַבְרֵי דְמְשׁוּם זְכוּתִיהָ דְרַב
 הוּא: וְהָא זּוּטְרָא לִיה לְרַב. נֵס זֶה קִטְנָן הוּא לְפִי גְדִלוֹ שֶׁל
 רַב: לְבִי קְבֻרְתָּא. וּמְשׁוּם זְכוּתִיהָ דְקְבֻרָה מְדוּדוֹ לֹו מִידָה
 כְּנֶגֶד מִידָה, שְׁלֵא מֵתוּ בְּשִׁכּוּתוֹ: וּמְשִׁילָא לְשִׁבְבָתָה. לַאֲחַר שֶׁהִסִּיקְתוּ מִשְׁלַה. לְפִיכֵךְ נִמְדַדְתָּ לָהּ מִידָה כְּנֶגֶד מִידָה:

חֵק יַעֲקֹב
 מְרָא. מִצְאֲתֵי כְּתוּב שְׁנַקְרָא בְּלִשׁוֹן מְקָרָא אֲתִים (ישעיה ב/ ד):
 וּמְשִׁילָא לְשִׁבְבָתָה. וּמְשִׁילָתוֹ לְשִׁכּוּתִיהָ:

גְּ שְׁלוֹם מִפְּחָד. שְׁלֵא הִיוּ מוֹזִיקִים שׁוֹלְטִין בָּהֶם: שׁוֹרֵז עֵבֶר. אֵת הַנִּקְבָּה: וְלֹא יַגְעֵל. לֹא יוֹרָה בַּהּ זֶרַע פְּסוּלָת שִׁיחָא חוּזֵר וּנְפִלְט
 מְגוּפָה בְּלֵא הַרִיזוֹן: תְּפִלְט פְּרָתוֹ. בַּעַת הַתּוֹלְדָה: וְלֹא תִשְׁפֹּל. בְּלֵא עַת: יִשְׁלַחוּ כִצְאָן עוֹלִיָּהֶם וְגו'. בַּעַת לִידְתּוֹ הִיחַ הוֹלֵךְ
 וּמִרְקָד מִיד. וְאִם פִּגְעַ בּוֹ הַמוֹזִיק, נִלְחַם בּוֹ. וְהִיתָה אוֹמֶרְתָּ לּוֹ אֲמוּ, הֵבֵא לִי מִסְפָּרִים וְאֲחַתּוּךְ שְׁרָף (פִּירוּשׁ, הַבֵּל הַטְּבוּר), לֵךְ וְהַדְלַק לִי
 אֵת הַנֵּר: יִשְׂאוּ בְּתָף וְכַנּוּר. הִיוּ נוֹשְׂאִין קוֹל בְּשִׁיר בְּתוֹף וּבְכַנּוּר: וּבְרַגְעַ שְׂאוּל יִחְתּוּ. כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם מוֹתוֹ, הִיחַ מֵת לְפִי שַׁעַ
 בְּנַחַת בְּלֵא יִסּוּרִין: יִחְתּוּ. יִרְדוּ: וְמָה נּוֹעִיל. מַה הִנְאָה יֵשׁ לָנוּ כִּי נִפְגַּע בּוֹ, אִין אֲנוּ צְרִיכִין לּוֹ אִפְּלוֹ לְטִיפַת גְּשָׁמִים, כִּי אִדּוּ יַעֲלָה
 מִן הָאָרֶץ: בְּגִלְגָּל הָעֵין. שְׂרוּאִים טוֹבְתָן שְׁלִימוֹ, וְהִיוּ גְבוּהֵי עֵינַיִם, וּמְנַאֲפִים אַחֲרֵי עֵינַיִם: בְּפִימֵם שְׂדוּמִין לְגִלְגָּל הָעֵין.
 מַעֲיִינּוֹת שְׁנוּבְעִין מִמְקוֹר קִטְנָן, כְּמוֹ עֵין:

[16] זוטרָא. י"ג זוטרָא: [17] וזבילָא. י"ג וזבילָא: [18] בְּתָף. נ"א בְּתָף: [19] יִחְתּוּ. י"ג יִחְתּוּ: [20] בְּגִלְגָּל, לְגִלְגָּל. י"ג בְּגִלְגָּל, לְגִלְגָּל: